

Bijlagen

Pensioenen: solidariteit en keuzevrijheid

Stella Hoff

Inhoud

Bijlage A – Enquête solidariteit in de pensioenen	2
Bijlage B – Multivariate regressieanalyses	13

Bijlage A – Enquête solidariteit in de pensioenen

Introductie voor werknemers

In Nederland ontvangt iedereen een AOW-uitkering, ook als men nooit heeft gewerkt. Veel werknemers bouwen via hun werkgever extra pensioen op. Dit komt bovenop de AOW en heet daarom een aanvullend pensioen. Het aanvullend pensioen is afhankelijk van hoeveel u in het verleden gewerkt heeft en wordt door een pensioenfonds uitgekeerd. Wij willen graag uw mening over deze pensioenvorm weten.

Introductie voor zelfstandigen en freelancers

In Nederland ontvangt iedereen een AOW-uitkering, ook als men nooit heeft gewerkt. Zelfstandigen bouwen vaak bovenop de AOW nog een eigen pensioen op. In 2015 komt er de mogelijkheid mee te doen bij een pensioenfonds voor zelfstandigen, maar misschien mogen zij zich in de toekomst ook aansluiten bij de huidige pensioenfonds. Wij willen graag uw mening hierover weten.

- 1 Bent u vanuit uw huidige werkkring aangesloten bij een pensioenfonds?
 - 1 ja
 - 2 nee, maar wel vanuit een vroegere werkkring
 - 3 nee, mijn huidige en vorige werkgevers waren niet aangesloten bij een pensioenfonds
 - 4 nee, ik heb altijd als zelfstandig ondernemer/freelancer gewerkt
 - 5 niet van toepassing, ik heb nooit gewerkt
 - 6 weet niet

Indien zelf ervaring met pensioenfonds (vraag 1 = 1 of 2):

- 2 Welk van de volgende uitspraken geeft uw mening het beste weer? Een aanvullend pensioen bij een pensioenfonds beschouw ik als ...
 - 1 mijn eigen pot met geld voor later
 - 2 een gezamenlijke pot met geld waar later mijn pensioen uit betaald wordt

Voor werknemers:

- 3a Pensioenfonds zorgen voor het innen van premies. Ze beheren de beleggingen en keren de pensioenen uit. Daarbij is er sprake van solidariteit tussen de deelnemers binnen het fonds: alle deelnemers zitten in hetzelfde schuitje.
Hoe belangrijk vindt u solidariteit binnen een pensioenfonds?
 - 1 zeer onbelangrijk
 - 2 onbelangrijk
 - 3 neutraal
 - 4 belangrijk
 - 5 zeer belangrijk
 - 6 weet niet

Voor zelfstandigen en freelancers:

- 3b. Pensioenfonds zorgen voor het innen van premies. Ze beheren de beleggingen en keren de pensioenen uit. Daarbij is er sprake van solidariteit tussen de deelnemers binnen het fonds: alle deelnemers zitten in hetzelfde schuitje.
Stel dat u de mogelijkheid krijgt om u bij een dergelijk pensioenfonds aan te sluiten. Zou u daar dan voor kiezen?
 - 1 zeker wel
 - 2 misschien
 - 3 zeker niet
 - 4 weet niet

Indien vraag 3a = (zeer) belangrijk, of indien vraag 3b = zeker wel:

- 4a. (voor werknemers:) Wat is de belangrijkste reden dat u dit vindt? (één antwoord)
4a. (voor zelfstandigen en freelancers:) Wat is de belangrijkste reden dat u hiervoor zou kiezen? (één antwoord)
- 1 omdat iedereen een goed pensioen hoort te hebben
 - 2 omdat het voor mijzelf beter is als ik kan rekenen op solidariteit van anderen
 - 3 omdat de risico's van de beleggingen beter gespreid worden
 - 4 omdat mensen die hetzelfde werk doen ook hetzelfde pensioen moeten krijgen
 - 5 omdat op die manier de kosten laag gehouden kunnen worden
 - 6 andere redenen, namelijk ...

Indien vraag 3a = (zeer) onbelangrijk, of indien vraag 3b = zeker niet:

- 4b. (voor werknemers:) Wat is de belangrijkste reden dat u dit vindt? (één antwoord)
4b. (voor zelfstandigen en freelancers:) Wat is de belangrijkste reden dat u hier niet voor zou kiezen? (één antwoord)
- 1 een aanvullend pensioen bouw je voor jezelf op
 - 2 iedereen krijgt al AOW
 - 3 omdat ik door solidariteit waarschijnlijk meer betaal dan ik ervoor terugkrijg
 - 4 solidariteit is niet meer van deze tijd
 - 5 omdat dit het pensioen onnodig duur maakt
 - 6 andere redenen, namelijk ...

Voor alle respondenten:

5. Het kan per pensioenfonds verschillen wie de deelnemers zijn. In sommige fondsen zitten bijvoorbeeld meer mannen, in andere meer vrouwen. In hoeverre vindt u het belangrijk met wie u in een pensioenfonds zit?
- 1 zeer onbelangrijk
 - 2 onbelangrijk
 - 3 neutraal
 - 4 belangrijk
 - 5 zeer belangrijk
 - 6 weet niet

Introductie bij vraag 6 voor werknemers:

Werknemers sparen voor een aanvullend pensioen bij het pensioenfonds waar de werkgever bij is aangesloten.

Introductie bij vraag 6 voor zelfstandigen en freelancers:

Werknemers sparen voor een aanvullend pensioen bij het pensioenfonds waar de werkgever bij is aangesloten. Zelfstandigen zijn nu niet aangesloten, maar dit kan in de toekomst veranderen.

6. Als mensen zelf een pensioenfonds mogen kiezen, zal de solidariteit kleiner zijn dan in het huidige stelsel. Dit komt doordat mensen dan ook kunnen kiezen om er uit te stappen, bijvoorbeeld als het pensioenfonds er slecht voor staat.

Welke van de volgende uitspraken geeft het beste uw mening weer? (één antwoord)

- 1 ik vind mijn pensioenfonds zelf kunnen kiezen belangrijker dan solidariteit
- 2 ik vind solidariteit binnen een pensioenfonds belangrijker dan zelf kunnen kiezen
- 3 (extra antwoordmogelijkheid voor zelfstandigen en freelancers:) geen van beide, ik wil mij niet bij een pensioenfonds aansluiten

Voor alle respondenten:

7a t/m 7h

Hieronder staat een aantal uitspraken over het deelnemen aan een pensioenfonds. We willen graag weten wat u van elke uitspraak vindt.

Deelnemen aan een pensioenfonds betekent ...

- a dat ik bijdraag aan de pensioenen van anderen
- b dat ik een lagere premie betaal, doordat gezamenlijk pensioensparen goedkoper is dan individueel sparen
- c dat ik me niet hoeft bezig te houden met de vraag hoeveel ik opzij moet leggen voor mijn oude dag
- d een lager pensioen doordat een pensioenfonds minder rendement behaalt dan wanneer ik zelf zou beleggen
- e minder risico, doordat slechte beursresultaten worden gespreid over alle deelnemers
- f dat de premie die ik betaal misschien meer is dan het pensioen dat ik straks ervoor terugkrijg
- g dat ik niet zelf kan bepalen of en hoeveel ik opzij leg voor mijn oude dag
- h dat ik mensen met een laag pensioen help

Antwoordmogelijkheden per vraag:

- 1 helemaal onwaar
- 2 onwaar
- 3 neutraal
- 4 waar
- 5 helemaal waar
- 6 weet niet

8a t/m 8h

In pensioenfondsen betaalt iedereen hetzelfde percentage aan pensioenpremie. Voor sommige groepen is dat gunstig, andere groepen betalen eigenlijk naar verhouding te veel premie. Gezonde mensen betalen op die manier mee aan de pensioenopbouw van arbeidsongeschikten. En mannen betalen naar verhouding te veel premie omdat zij gemiddeld korter leven dan vrouwen.

De volgende uitspraken gaan hierover. We willen graag uw mening weten. Geef bij elke uitspraak aan of u dit een goede of een slechte zaak vindt.

In een pensioenfonds ...

- a betalen gezonde mensen mee aan de pensioenopbouw van mensen die arbeidsongeschikt zijn
- b betalen mannen naar verhouding te veel premie, vrouwen te weinig
- c betalen sommige generaties aan het opbouwen van een buffer, terwijl het niet zeker is dat zij daar zelf van profiteren
- d betalen laagopgeleide mensen mee aan het pensioen van hoogopgeleide mensen
- e betalen jongere werknemers naar verhouding te veel premie, oudere werknemers te weinig
- f betalen mensen die kort leven te veel premie, mensen die lang leven te weinig
- g betalen mensen met een tijdelijk contract mee aan het pensioen van mensen met een vaste baan
- h betalen mensen met een laag inkomen mee aan het pensioen van mensen met een hoger inkomen

Antwoordmogelijkheden per vraag:

- 1 zeer slechte zaak
- 2 slecht
- 3 neutraal
- 4 goed
- 5 zeer goede zaak
- 6 weet niet

Indien zelf op dit moment bij een pensioenfonds (vraag 1 = 1):

9. Stel, uw pensioenfonds staat er niet goed voor. De dekkingsgraad is te laag en het lijkt erop dat uw toekomstige pensioen gekort gaat worden. Het fonds geeft u de mogelijkheid om bij ze weg te gaan en uw opgebouwde pensioenrechten mee te nemen. Wat gaat u doen?

Indien zelf op dit moment niet bij een pensioenfonds (vraag 1 = 2 of hoger):

9. Stel, u zit bij een pensioenfonds maar dat fonds staat er niet goed voor. De dekkingsgraad is te laag en het lijkt erop dat uw toekomstige pensioen gekort gaat worden. Het fonds geeft u de mogelijkheid om bij ze weg te gaan en uw opgebouwde pensioenrechten mee te nemen. Wat gaat u doen?

- 1 ik stap uit mijn / het pensioenfonds -> NAAR 10a en 11a
- 2 ik blijf bij mijn / het pensioenfonds -> NAAR 10b

Indien men uit het pensioenfonds stapt (vraag 9 = 1):

10a. Wat is de belangrijkste reden dat u uit het pensioenfonds wilt stappen? (één antwoord)

- 1 ik wil mijn geld, om te voorkomen dat ik er nog verder op achteruit ga
- 2 ik vertrouw ze niet meer
- 3 ik voel me niet verbonden met de andere deelnemers, iedereen moet voor zichzelf zorgen
- 4 ik denk dat andere pensioenfondsen of verzekeraars betere resultaten opleveren
- 5 ik heb meer verstand van beleggen dan een pensioenfonds
- 6 andere reden
- 7 weet niet

11a. Wat zou u met het geld gaan doen? (één antwoord)

- 1 ik stap over naar een ander pensioenfonds
- 2 ik stap over naar een verzekeraar
- 3 ik stap over naar een bank
- 4 ik ga zelf het geld beleggen
- 5 ik ga het geld naar eigen inzicht besteden, bv. voor wereldreis of aflossing hypotheek
- 6 weet ik nog niet

Indien men bij het pensioenfonds blijft (vraag 9 = 2):

10b. Wat is de belangrijkste reden dat u in het pensioenfonds wilt blijven? (één antwoord)

- 1 mogelijk is de situatie over een paar jaar weer verbeterd
- 2 ik vertrouw ze
- 3 ik voel me verbonden met de andere deelnemers, we zitten allemaal in hetzelfde schuitje
- 4 bij andere pensioenfondsen of verzekeraars is de situatie minstens zo erg
- 5 dan heb ik geen rompslomp
- 6 omdat ik niet weet of overstappen verstandig is
- 7 andere reden
- 8 weet niet

Vraag 12a t/m 12e zijn voorgelegd aan de helft van de respondenten (*ARandom = 1*).

Voor werknemers binnen de groep *ARandom = 1*:

12a t/m 12e

Als u nadenkt over uw pensioenfonds, hoe belangrijk vindt u het dat daar de volgende zaken voor u *automatisch* geregeld zijn?

Voor zelfstandigen en freelancers binnen de groep *ARandom = 1*:

12a t/m 12e

Als u nadenkt over een pensioenfonds, hoe belangrijk vindt u het dat daar de volgende zaken voor u *automatisch* geregeld zijn?

- a hoeveel er van mijn loon wordt ingelegd (en dus gespaard) voor mijn pensioen
- b dat ik mijn opgespaarde pensioengeld niet voortijdig mag opnemen voor andere doelen dan pensioen
- c dat ik een standaard pensioenpakket heb (met daarin oudedagspensioen, arbeidsongeschiktheidspensioen of nabestaandenpensioen)
- d dat ik automatisch bij het pensioenfonds van mijn werkgever ben aangesloten
- e met hoeveel risico mijn pensioengeld wordt belegd

Antwoordmogelijkheden per vraag:

- 1 zeer onbelangrijk
- 2 onbelangrijk
- 3 neutraal
- 4 belangrijk
- 5 zeer belangrijk

Voor alle respondenten:

13. In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende uitspraak? Ik heb op dit moment voldoende invloed op mijn eigen pensioen.

- 1 zeer mee oneens
- 2 mee oneens
- 3 neutraal
- 4 mee eens
- 5 zeer mee eens
- 6 weet niet

Voor werknemers:

14a t/m 14h

Als u nadenkt over uw pensioenfonds, hoe belangrijk vindt u het dat u de *vrijheid* moet hebben om te kiezen ten aanzien van de volgende zaken?

Voor zelfstandigen en freelancers:

14a t/m 14h

Als u nadenkt over een pensioenfonds, hoe belangrijk vindt u het dat u de *vrijheid* moet hebben om te kiezen voor de volgende zaken?

- a dat ik veel of weinig van mijn loon inleg (en dus spaar) voor mijn pensioen
- b de mogelijkheid om een deel van het geld dat ik heb gespaard bij mijn pensioenfonds eerder op te nemen voor andere doelen dan pensioen
- c bij welk pensioenfonds ik me aansluit
- d de samenstelling van mijn pensioenpakket (zoals oudedagspensioen, arbeidsongeschiktheidspensioen of nabestaandenpensioen)
- e met hoeveel risico mijn pensioengeld wordt belegd
- f waarin er belegd wordt (bv. geen wapenfabrikanten of oliemaatschappijen)
- g of ik voor een vervroegd pensioen kan sparen
- h dat ik in het begin meer pensioen ontvang en als ik ouder word wat minder

Antwoordmogelijkheden per vraag:

- 1 zeer onbelangrijk
- 2 onbelangrijk
- 3 neutraal
- 4 belangrijk
- 5 zeer belangrijk

Voor alle respondenten:

15a t/m 15j

Sommige pensioenfondsen bezitten al de mogelijkheid om veel zaken door deelnemers te laten beslissen, anderen denken erover om dit in te voeren. Denkt u dat u zelf van de volgende keuzemogelijkheden gebruik zal gaan maken (*voor zelfstandigen en freelancers: zou maken*)?

- a meer pensioen opbouwen, dat kost u nu meer inleg
- b minder pensioen opbouwen, dan hebt u nu meer te besteden
- c zelf de beleggingen selecteren (bv. geen wapenfabrikanten)
- d meer risico nemen bij de beleggingen, met kans op een hoger pensioen
- e minder risico nemen bij de beleggingen, met kans op een lager pensioen
- f pensioenopbouw tijdens arbeidsongeschiktheid meeverzekeren
- g pensioenopbouw tijdens werkloosheid meeverzekeren
- h voor een vervroegd pensioen sparen
- i meer pensioen in het begin ontvangen en wat minder als ik ouder word
- j al het geld opnemen en vrij besteden

Antwoordmogelijkheden per vraag:

- 1 ja
- 2 nee
- 3 weet niet

17a t/m 17f

Stel, u kunt zelf uw (voor zelfstandigen en freelancers: een) pensioenfonds kiezen. Waar zou u naar kijken bij een keuze voor een pensioenfonds?

- a de dekkinggraad, hoe goed het pensioenfonds ervoor staat
- b de beleggingsresultaten in de afgelopen jaren
- c met hoeveel risico de pensioengelden worden belegd
- d waarin er belegd wordt (bv. geen wapenfabrikanten)
- e de grootte van het pensioenfonds
- f wie de andere deelnemers in het pensioenfonds zijn

Antwoordmogelijkheden per vraag:

- 1 ja
- 2 nee
- 3 weet niet

18a t/m 18i

Met welke deelnemers zou u in een pensioenfonds willen zitten?

Een pensioenfonds met zoveel mogelijk ...

- a werknemers uit mijn bedrijf
- b zelfstandigen
- c deelnemers die hetzelfde beroep hebben als ik
- d deelnemers uit mijn bedrijfstak
- e deelnemers die in dezelfde regio wonen als ik
- f deelnemers die net als ik man/vrouw zijn
- g deelnemers die ongeveer even oud zijn als ik
- h deelnemers die hetzelfde opleidingsniveau hebben als ik
- i deelnemers met dezelfde etnische achtergrond als ik

Antwoordmogelijkheden per vraag:

- 1 ja, dat wil ik
- 2 maakt mij niet uit
- 3 nee, dat wil ik niet
- 4 weet niet

[indien men met ten minste 1 groep in een pensioenfonds wil zitten (vraag 18a t/m 18i = 1)]

19a. U hebt aangegeven dat u met een of meerdere groepen **wel** in een pensioenfonds zou willen zitten. Kunt u aangeven wat de belangrijkste reden hiervoor is? (één antwoord)

Ik wil met deze groep / groepen in een pensioenfonds zitten, omdat ...

- 1 ik denk dat het goed is om met zoveel mogelijk mensen in een pensioenfonds te zitten
- 2 ik dan niet meebetaal aan pensioenen van mensen die niet op mij lijken
- 3 ik mij verbonden voel met deze deelnemers
- 4 ik dan meer kans heb op een hoger pensioen
- 5 *alleen voor werknemers*: ik nu ook in zo'n pensioenfonds zit en dat bevalt goed
- 6 andere reden, namelijk ...

[indien men met ten minste 1 groep niet in een pensioenfonds wil zitten (vraag 18a t/m 18i = 3):

19b. U hebt aangegeven dat u met een of meerdere groepen **niet** in een pensioenfonds zou willen zitten. Kunt u aangeven wat de belangrijkste reden hiervoor is? (één antwoord)

Ik wil niet met deze groep / groepen in een pensioenfonds zitten, omdat ...

- 1 ik niet wil meebetalen aan hun pensioen
- 2 ik mij niet verbonden voel met deze deelnemers
- 3 ik zo meer kans heb op een hoger pensioen
- 4 *alleen voor werknemers*: Ik nu ook in zo'n pensioenfonds zit en dat bevalt goed
- 5 andere reden, namelijk ...

20. Stel, u gaat bij een (voor werknemers: ander) bedrijf werken. Daar mag u voor uw pensioen kiezen tussen de volgende drie mogelijkheden. Welke zou u kiezen?
- 1 een individuele regeling waarbij iedereen voor zijn eigen pensioen spaart. De hoogte van uw pensioen hangt af van hoeveel premie u hebt betaald en hoeveel rendement daar uiteindelijk op wordt behaald.
 - 2 een collectieve regeling waarbij mee- en tegenvallers in de beleggingen gespreid worden over alle deelnemers. De betaalde premies en het rendement daarop vormen een gezamenlijk kapitaal waaruit alle pensioenen worden betaald.
 - 3 een regeling waarbij er collectief wordt gespaard voor een klein aanvullend pensioen. Daarbovenop geldt een individuele regeling.
 - 4 weet niet
21. Hieronder staan drie uitspraken. Welke daarvan geeft het best uw mening weer? (één antwoord)
- 1 ik wil best meer pensioenpremie betalen als ik daar de kwetsbare groepen in de samenleving mee help
 - 2 ik wil alleen meer premie betalen als ik daar straks ook meer pensioen voor terugkrijg
 - 3 ik wil in geen geval meer pensioenpremie betalen dan nu
- 21ex. Hoe belangrijk vindt u het dat er in het pensioenfonds solidariteit is tussen...
- a mannen en vrouwen
 - b hoog- en laagopgeleiden
 - c arm en rijk
 - d mensen met een vaste baan en mensen met een tijdelijk contract
 - e gezonde en ongezonde mensen
 - f jong en oud
 - g huidige generaties en toekomstige generaties

Antwoordmogelijkheden per vraag:

- 1 zeer onbelangrijk
- 2 onbelangrijk
- 3 neutraal
- 4 belangrijk
- 5 zeer belangrijk

22a t/m 22e

In hoeverre vindt u het belangrijk dat een pensioenregeling voorziet in ...

- a een uitkering voor uw partner als u zou komen te overlijden
- b een uitkering bij arbeidsongeschiktheid
- c een vervroegd pensioen
- d een hogere uitkering gedurende een bepaalde periode (bv. 15 jaar), daarna vervalt het aanvullend pensioen en krijgt u alleen AOW

Antwoordmogelijkheden per vraag:

- 1 zeer onbelangrijk
- 2 onbelangrijk
- 3 neutraal
- 4 belangrijk
- 5 zeer belangrijk
- 6 weet niet

Indien zelf ervaring met pensioenfonds (vraag 1 = 1 of 2):

23. Kunt u een schatting maken hoeveel procent van uw brutoloon maandelijks (door u en uw werkgever samen) wordt (indien vraag 1 = 2: werd) ingelegd voor uw aanvullende pensioen?
- ... % (maximaal 100%)
 - Geen idee, ik kan geen schatting geven

Voor alle respondenten:

24. Uw aanvullende pensioen biedt uitzicht op een uitkering die vaak wordt uitgedrukt in het percentage van uw laatstverdiende inkomen. Hoe hoog verwacht u dat uw pensioen zal zijn wanneer u met pensioen gaat?
- ... % van mijn laatst verdiende netto-inkomen
 - Geen idee, ik kan geen schatting geven
25. Wat beschouwt u als een goed pensioeninkomen, dat wil zeggen een pensioen waarvan u de rest van uw leven comfortabel kunt leven?
- Een goed pensioen bedraagt ...
- ... % van mijn laatst verdiende netto-inkomen (maximaal 100%)
 - Geen idee, ik kan geen schatting geven
26. Aangenomen dat u even lang leeft als de gemiddelde Nederlander, welke van onderstaande uitspraken denkt u dat het meest van toepassing is? (één antwoord)

Voor werknemers:

- 1 de deelname aan mijn pensioenfonds pakt voor mij financieel gunstig uit. Ik denk dat ik straks meer pensioen ontvang dan waarvoor ik premie heb betaald.
- 2 de deelname aan mijn pensioenfonds pakt voor mij financieel ongunstig uit. Ik denk dat ik straks minder pensioen ontvang dan waarvoor ik premie heb betaald.
- 3 geen van beide, mijn werkgever is niet aangesloten bij een pensioenfonds
- 4 weet niet

Voor zelfstandigen en freelancers:

- 1 deelname aan een pensioenfonds zou voor mij financieel gunstig uitpakken. Ik denk dat ik straks meer pensioen zou ontvangen dan waarvoor ik premie heb betaald.
- 2 deelname aan een pensioenfonds zou voor mij financieel ongunstig uitpakken. Ik denk dat ik straks minder pensioen zou ontvangen dan waarvoor ik premie heb betaald.
- 3 geen van beide, ik bouw geen pensioen op
- 4 weet niet

Voor alle respondenten:

27. In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende uitspraak? Ik vind het belangrijk om zekerheid te hebben over hoeveel pensioen ik later krijg.
- 1 zeer mee oneens
 - 2 mee oneens
 - 3 neutraal
 - 4 mee eens
 - 5 zeer mee eens
 - 6 weet niet
28. Stel, u doet mee aan een quiz. Op een bepaald moment hebt u een bedrag van 5000 euro gewonnen. Vervolgens krijgt u de volgende keuze voorgelegd: u stopt met spelen en neemt dit geld mee naar huis, of u gaat door naar de volgende ronde en heeft een kans van 1 op 3 om 30.000 euro te winnen. Het is echter ook mogelijk dat u dan met niets naar huis gaat. Wat doet u?
- 1 ik stop met spelen en neem de € 5000
 - 2 ik ga door met spelen en neem de kans dat ik € 30.000 win (of alles verlies)

29a t/m 29f

Geeft u aan hoeveel vertrouwen u hebt in de volgende instanties:

- a de rechterlijke macht
- b de politiek
- c het gemeentebestuur
- d de politie
- e de Europese commissie
- f het koningshuis
- g pensioenfondsen
- h banken
- i verzekeraars

Antwoordmogelijkheden per vraag:

- 1 geen vertrouwen
- 2 weinig vertrouwen
- 3 neutraal
- 4 enig vertrouwen
- 5 veel vertrouwen

Tot slot. Wat vond u van deze vragenlijst:

eva1. Vond u het moeilijk om de vragen te beantwoorden?

eva2. Vond u de vragen duidelijk?

eva3. Heeft de vragenlijst u aan het denken gezet?

eva4. Vond u het onderwerp interessant?

eva5. Vond u het plezierig om de vragen in te vullen?

Antwoordmogelijkheden per vraag:

- 1 beslist niet
- 2 *[niet benoemd]*
- 3 *[niet benoemd]*
- 4 *[niet benoemd]*
- 5 beslist wel

eva6. Hebt u nog opmerkingen over deze vragenlijst? Zo ja, welke? *[open vraag]*

Bijlage B – Multivariate regressieanalyses

Tabel B.1

Opvattingen over solidariteit en collectiviteit binnen aanvullende pensioenen naar een aantal achtergrondkenmerken, 2014 (in marginale effecten)^{a, b}

	solidariteit binnen een pensioen- fonds (zeer) belangrijk (n = 803)	zelf fonds kiezen belangrijker dan solidariteit (n = 892)	ik kies voor collectieve regeling (vs. individueel of gemengd) (n = 845)
geslacht			
vrouw	-0,03	-0,01	-0,05
leeftijd			
< 35 jaar	ref.	ref.	ref.
35-44 jaar	0,01	-0,04	0,16**
45-54 jaar	0,06	-0,11*	0,18**
55-64 jaar	0,15**	-0,19**	0,26**
≥ 65 jaar	-0,02	-0,19	0,28**
opleidingsniveau			
laag	ref.	ref.	ref.
middelbaar	-0,02	-0,08	-0,04
hoog	-0,04	-0,08	-0,07
gestandaardiseerd huishoudensinkomen			
< niet-veel-maar-toereikendcriterium	ref.	ref.	ref.
< mediaan inkomen	-0,04	0,04	-0,09
< 1,5 x mediaan inkomen	0,01	0,07	-0,08
≥ 1,5 x mediaan inkomen	-0,13	0,21**	-0,18*
bereidheid tot meer premie betalen			
ja, als ik daar kwetsbare groepen mee help	ref.	ref.	ref.
ja, als ik daar meer pensioen voor krijg	-0,22**	0,28**	-0,15**
nee, in geen geval	-0,23**	0,24**	-0,12*
invloed op eigen pensioen			
onvoldoende	ref.	ref.	ref.
neutraal	0,12**	-0,26**	0,26**
voldoende	0,15**	-0,18**	0,13**
weet niet	0,06	-0,10	0,12
deelname aan pensioenfondsen ...			
pakt voor mij financieel gunstig uit	ref.	ref.	ref.
pakt voor mij financieel ongunstig uit	-0,17**	0,10*	-0,14**
niet aangesloten/geen pensioenopbouw	-0,23**	0,23**	-0,24**
weet niet	-0,05	0,03	-0,06
verklaarde variantie (Pseudo R2)	0,11	0,13	0,13

a Resultaten van logistische regressieanalyses (binaire afhankelijke variabelen).

b Marginale effecten geven aan hoeveel een bepaalde subgroep afwijkt van de referentiegroep wat betreft de kans op de afhankelijke variabele, rekening houdend met de invloed van de overige kenmerken. Zo ligt de kans dat vrouwen solidariteit binnen een pensioenfonds (zeer) belangrijk vinden, 3 procentpunten lager dan diezelfde kans voor mannen.

Bron: SCP (SiP'14)